

Belastingadviseur en financieel planner: de ideale combi?

Financiële planning duikt met enige regelmaat op in de media. Bijna elke krant heeft wel een rubriek over 'personal finance'. Het is een onderwerp waaraan niet alleen de media, maar ook talloze adviseurs, softwareontwikkelaars ('fintech') en opleiders een goed belegde boterham verdienen.¹ Ook voor belastingadviseurs is financiële planning een interessant werkveld; de fiscaliteit speelt een zeer belangrijke rol bij financiële planning. Kortom: is belastingadviseur en financieel planner de ideale combinatie?

Wat is financiële planning?

In wezen is financiële planning een overkoepelend begrip voor een aantal activiteiten die alles te maken hebben met het integraal in kaart brengen van de financiële positie van privépersonen. Dat geldt ook voor de privésituatie van de ondernemer met een eenmanszaak of de directeur-grotaandeelhouder met een vennootschap. Kenmerkend voor financiële planning is de integrale benadering waarbij meerdere disciplines bij elkaar komen: belastingrecht, civiel recht (huwelijksvermogensrecht en erfrecht), pensioenen en verzekeringen, sociale zekerheid, financieringen en sparen en beleggen. Bij financiële planning wordt aan de hand van die disciplines een totaaloverzicht nagestreefd van de financiële positie van een individu.

De analyse van de financiële situatie én van de persoonlijke doelen die de klant nastreeft, wordt verwerkt in een (integraal) financieel plan. Dat financieel plan is bedoeld als houvast, als leidraad voor het nemen van financiële (korte en lange termijn) beslissingen.

In de Angelsaksische landen (Verenigde Staten van Amerika en Groot-Brittannië) heeft financiële planning een veel langere historie. Daar is het veel gebruikelijker om van tijd tot tijd een financieel planner te raadplegen. Dat heeft ongetwijfeld te maken met de mate waarin collectieve regelingen bestaan op het gebied van oudedagsvoorzieningen en sociale zekerheid. Hoe meer aan het individu wordt overgelaten, hoe meer die zich genoodzaakt zal voelen om expertise in te huren. Er is, kortom, meer een cultuur van eigen verantwoordelijkheid voor de financiële situatie,

omdat men niet kan terugvallen op collectieve voorzieningen. In zo'n cultuur gedijt financiële planning goed. In Europa is vooral sinds de jaren tachtig een terugtrekkende overheid waarneembaar, waardoor ook de behoefte aan advies over de eigen financiële situatie toeneemt.

Life events

Financiële planning is geen statische aangelegenheid; het is een continu proces. Immers, het leven van mensen is continu in beweging. Mensen gaan relaties aan, kopen een huis, nemen ontslag, richten een bedrijf op of stoppen met werken. Van een aantal gebeurtenissen is duidelijk dat (vrijwel) iedereen die meemaakt. Er zijn er ook die gelukkig niet iedereen overkomen (scheiding, ziekte, faillissement, etc.). In de financiële planning worden doorgaans de volgende life events onderscheiden: relatie, kinderen, overlijden, werken, arbeidsongeschiktheid, pensioen, wonen, ondernemen en bedrijfsovername.² Elk van die life events brengt specifieke fiscale, financiële en juridische gevolgen met zich mee. En sommige zijn dusdanig complex dat die gevolgen specialistische expertise vereisen om ze goed te begeleiden.

Wie houden zich in Nederland bezig met financiële planning?

Financiële planning is naar zijn aard zo breed dat er vogels van diverse pluimage zijn die zich met (onderdelen van) financiële planning bezighouden.³ Het domein is niet beperkt tot één be-

roepsgroep. Veelal zijn het de banken die zich bezighouden met financiële planning, vooral wat betreft vraagstukken rondom de eigen woning, sparen en beleggen. Notarissen richten zich van huis uit meer op estate planning, schenken en erven. Scheiden is binnen de financiële planning een apart specialisme, waarover door diverse beroepsgroepen wordt geadviseerd.⁴ En ook accountants en belastingadviseurs houden zich in de praktijk vaak – al dan niet bewust – bezig met vraagstukken van financiële planning.

Financieel planners

Financieel planners vormen in Nederland sinds een jaar of twintig een aparte beroepsgroep. Van oudsher vooral werkzaam bij banken en in de (levens)verzekeringsbranche, zijn er nu steeds meer zelfstandig gevestigde financieel planners. De beroepsgroep kent eigen beroepsorganisaties en eigen opleidingen met titulatuur.⁵ Ook steeds meer accountants en belastingadviseurs begeven zich op het werkterrein van de financiële planning.⁶ Financieel planner is overigens net als belastingadviseur geen wettelijk geregeld beroep. Iedereen mag zich financieel planner noemen,

maar in de praktijk zullen velen aangesloten zijn bij de bestaande beroepsorganisaties.

Een logische stap?

Van belastingadviseurs mag bij uitstek worden verondersteld dat ze verstand hebben van belastingrecht. En omdat de fiscaliteit zo nauw verweven is met financiële planning, lijkt het een logische stap om ook dat terrein te betreden. Is de conclusie dan dat de belastingadviseur de beste uitgangspositie heeft voor financiële planning? Nee. Althans, niet zonder meer. Er is meer nodig dan kennis van het belastingrecht. Financiële planning vergt behalve kennis van andere vakgebieden ook een brede blik op de positie van de klant. En niet iedere belastingadviseur is thuis in de problematiek van particuliere klanten.

De positie van de belastingadviseur

Belastingadviseurs hebben beroepshalve inzicht in de financiën van de klant. En belastingadviseurs (net als accountants overigens) hebben vaak een langlopende relatie met de klant, waardoor terugkerende contacten mogelijk zijn. De jaarlijks

terugkerende aangifte inkomstenbelasting is wel zo'n beetje de minimale frequentie voor contact met de klant. Door de aangifte heeft de belastingadviseur inzicht in het inkomen en vermogen van de klant. En vanwege de fiscale gevolgen wordt de belastingadviseur geraadpleegd bij allerlei life events. Voorbeelden van life events waarbij de belastingadviseur een sleutelrol vervult, zijn de start van een onderneming, de bedrijfsopvolging, echtscheiding van de ondernemer/dga, eigen woningbezit en beheer van box 3-vermogen. En zo zijn er nog veel meer voorbeelden te bedenken in de sfeer van met name de (loon- en) inkomstenbelasting (alle boxen) en de erf- en schenkbelasting.

Loont het om de reeds aanwezige fiscale kennis aan te vullen met een opleiding tot financieel planner? Dat is een vraag die iedere professional voor zichzelf zal moeten beantwoorden. Feit is wel dat ook belastingadviseurs zich permanent moeten bijscholen. Vakken op het gebied van financiële planning en estate planning worden al langer aangeboden door de reguliere opleiders die actief zijn in de fiscale advieswereld. Kennis bijhouden of verruimen is één ding. Een stap verder gaat het om naast de rol van belastingadviseur daadwerkelijk de rol van financieel planner te gaan vervullen. Dat wil zeggen: het opstellen van een financieel plan met alle specifieke ins en outs die daarbij komen kijken. En dan blijkt: het berekenen van een consumptief besteedbaar inkomen (cbi) is toch net even anders dan het invullen van de aangifte inkomstenbelasting. En de advisering over de niet-fiscale aspecten van pensioenen en hypotheek blijkt toch ook niet zo eenvoudig. Een typische uitdaging voor de financieel planner is dat de fiscaal optimale keuze niet altijd ook financieel en juridisch gezien de beste is.

Belastingadviseur en financieel planner: de ideale combinatie?

Een belastingadviseur (lees: in veel gevallen de accountant) die ook financieel planner is, is dat voor de klant niet de ideale combinatie? Een term die in dit verband wel wordt gebruikt, is die van de 'financieel regisseur'⁷: de vertrouwenspersoon bij uitstek die een spilfunctie vervult voor de klant en het totale financiële adviestraject overziet. Feit is dat het aantal accountants/belastingadviseurs dat een opleiding tot financieel planner heeft gevolgd de afgelopen jaren is toegenomen. Voor accountants en belastingadviseurs bestaan verkorte opleidingstrajecten.⁸ Uiteraard is het ook mogelijk – en dat gebeurt ook in de praktijk – om enkel de opleiding te volgen

zonder certificering en daadwerkelijke uitoefening van het beroep van financieel planner na te streven: 'belastingadviseur met verstand van financiële planning, niet zijnde financieel planner'.

Gevolgen voor tuchtrecht en aansprakelijkheidsrisico's

Op zich staat niets eraan in de weg om als belastingadviseur te adviseren over financiële planning. Wel rijst de vraag wat dat betekent voor het tuchtrecht. Het tuchtrecht is erop ingericht dat de belastingadviseur zich uitsluitend bezighoudt met belastingaangelegenheden: het verzorgen van fiscale aangiften, verstrekken van fiscaal advies en (eventueel) procederen in fiscale procedures. Daarvoor is hij/zij opgeleid en daar ligt zijn/haar deskundigheid. Dat neemt niet weg dat het tuchtrecht zich kan uitstrekken tot andere activiteiten.⁹ Voor gecertificeerde financieel planners geldt een eigen vorm van tuchtrecht.¹⁰ Welk tuchtrecht is dan van toepassing als de belastingadviseur/financieel planner een scheve schaats rijdt? In welke hoedanigheid deed hij/zij dat dan? Gaan klagers dan voor meerdere ankers liggen of forumshoppen afhankelijk van de kans op een succesvolle klacht?

Min of meer in het verlengde van het tuchtrecht ligt de vraag naar de gevolgen voor de beroepsaansprakelijkheid. De polis zal doorgaans enkel activiteiten dekken die tot de normale werkzaamheden van een belastingadviseur behoren. Het uitoefenen van het beroep van financieel planner valt daar strikt genomen niet onder. De beroepsorganisatie van financieel planners eist van leden ook een dekking van beroepsaansprakelijkheid.¹¹ Interessant is dan de vraag welke polis/verzekeraar moet worden aangesproken bij een beroepsfout die op het snijvlak ligt van fiscale advisering en financiële planning. Wie het weet, mag het zeggen.

Wet financieel toezicht

Een ander aandachtspunt is de vraag of bepaalde activiteiten onder de Wet financieel toezicht en daarmee onder AFM-toezicht vallen. Die vraag is al aan de orde gekomen voor accountants- en advieskantoren die zich bezighouden met pensioenadvies.¹² In de praktijk wordt daar verschillend mee omgegaan, van het buiten de deur houden van vergunningplichtige activiteiten tot aan het omgekeerde: activiteiten bewust zodanig vormgeven dat ze onder het toezicht vallen.¹³

'Klanten laten zich niet voorschrijven bij wie zij advies inwinnen'

▶ Opleiders en insiders op het gebied van financiële planning ontvouwen met enige regelmaat de visie dat de accountant/belastingadviseur die zich niet met financiële planning bezig gaat houden commercieel gezien kansen laat liggen of zelfs volledig de boot mist.¹⁴ Daar passen wel enkele kanttekeningen bij. 'De' belastingadviseur bestaat natuurlijk niet. Voor de internationale praktijk of de adviseur die zich richt op beursgenoteerde ondernemingen is financiële planning (nagenoeg) niet van belang, of het moet die ene CEO zijn die met een vraag komt over zijn gouden handdruk. Maar die kan dan beter worden doorverwezen naar een ter zake kundige collega. Echter, voor belastingadviseurs die actief zijn in het mkb en ook (vermogende) particulieren tot hun klantenkring rekenen, is financiële planning wel een belangrijk speelveld.

De vraag is of de expertise die daarvoor nodig is exclusief tot het domein van een bepaalde beroepsgroep behoort. De praktijk laat zien dat dit niet het geval is. Er is een heel divers palet aan adviseurs dat zich bezighoudt met verschillende aspecten van financiële planning en elkaar – mede vanwege de verregaande mate van nichevorming en specialisatie – niet of nauwelijks voor de voeten loopt. De adviseur met een dga-praktijk zal prima zonder specialistische kennis op het gebied van estate planning kunnen en voor kennis op dat gebied een collega kunnen inschakelen. Dat neemt niet weg dat het zinvol is om te kunnen signaleren dat er mogelijk een risico op de loer ligt bij een bepaalde voorgenomen handeling. Er valt dus veel voor te zeggen om als belastingadviseur (basis)kennis op te doen over financiële planning. De conclusie dat belastingadviseurs zich en masse zouden moeten laten om-/bijscholen tot gecertificeerd financieel planner, lijkt vooralsnog een brug te ver. Daarvoor is het speelveld te complex en te divers. Bovendien maken klanten hun eigen keuzes en laten zich niet voorschrijven bij wie zij advies inwinnen. ◀

Noten:

- 1 Het werkveld wordt ook onder vrouwen steeds populairder, zie <https://fd.nl/ondernemen/1111499/vrouwen-rukken-op-in-de-wereld-van-financieel-planners>
- 2 Zie <http://www.ffp.nl/life-events>
- 3 Een ontwikkeling die al enige tijd gaande is, zie <https://www.nrc.nl/nieuws/1997/03/01/wildgroei-in-de-financiele-adviesbranche-7344442-a1294039>
- 4 Er bestaat al enige tijd een keurmerk voor financieel planners die zich specialiseren in echtscheidingen: de Register Financieel Echtscheidingsadviseur (RFEA).
- 5 In Nederland zijn er zo'n 4.000 financieel planners die gecertificeerd zijn door de Stichting Certificering FFP (Federatie Financieel Planner). Daarnaast zijn er financieel planners die de titels MFP (Master in Financial Planning) en/of CFP (Certified Financial Planner) voeren. De Stichting Certificering FFP is per 1 januari 2016 gefuseerd met de Stichting Financial Planning

Standards Board Nederland. Alle FFP-ers mogen sindsdien ook de titel CFP voeren.

- 6 Zie <https://www.accountant.nl/nieuws/2011/10/financieel-planner-doet-intrede-bij-accountantskantoren>
- 7 De term is voor zover mij bekend afkomstig van R.A. Wernsen-Bruin MFP CFP en M. Toorop in 'Van adviseur naar financieel regisseur van de vermogende klant', Kluwer Deventer, 2012.
- 8 Zie <https://www.accountant.nl/artikelen/2016/9/uitbreiding-en-verbreding-van-de-adviesrol>
- 9 Zie in dit verband bijvoorbeeld artikel 3 lid 2 Reglement Beroepsuitoefening Nederlandse Orde van Belastingadviseurs: 'Het optreden in een andere hoedanigheid dan belastingadviseur laat onverlet dat het NOB-tuchtrecht van toepassing kan zijn.'
- 10 Zie Gedragscode voor gecertificeerd financieel planners en leden van de vereniging FFP, versie 1 januari 2016, te vinden op <http://www.ffp.nl/ffp/stichting-certificering-ffp>
- 11 Artikel 6 Gedragscode voor gecertificeerd financieel planners en leden van de vereniging FFP, versie 1 januari 2016; zie <http://www.ffp.nl/ffp/stichting-certificering-ffp>
- 12 Zie <https://www.afm.nl/nl-nl/professionals/onderwerpen/interpretaties-pensioenadvisering>
- 13 Zie <https://www.accountant.nl/nieuws/2011/9/hlb-schippers-betreedt-adviesmarkt-financiele-producten>
- 14 Zie onder meer R.A. Wernsen-Bruin in Accountancynieuws nr. 8, 2 mei 2014: 'Word als accountant de financieel regisseur van je klant'